

Mieczysław Szyszko

"Ruchy rewolucyjne na wsi lubelskiej w latach 1905 - 1907", Albin Kopruckowniak, Lublin 1967 : [recenzja]

Rocznik Lubelski 12, 206

1969

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Albin Kopruckowiak: **Ruchy rewolucyjne na wsi lubelskiej w latach 1905—1907**. Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1967, ss. 296.

Zagadnienie rewolucyjnych wystąpień polskich robotników i chłopów w latach 1905—1907 przyciąga uwagę historyków z kilku powodów. Wydarzenia tych lat po raz pierwszy od czasu powstania styczniowego ukazały sens walki narodu polskiego o wyzwolenie narodowe i społeczne. W latach rewolucji uwidoczniły się w pełni nowe siły społeczne oraz ich reprezentacje — partie polityczne. Analiza wystąpień robotników i chłopstwa w zestawieniu z programowo-propagandowymi hasłami umożliwia odtworzenie rzeczywistego obrazu rewolucji, jak również pozwala określić jej charakter, cechy oraz metody walki tej czy innej partii.

Monografia Albina Kopruckowia k a odpowiada na większość zasygnalizowanych tu kwestii. Ramy terytorialne pracy ograniczone zostały do byłej guberni lubelskiej, częściowo siedleckiej, zaś analizą objęto w zasadzie wystąpienia ludności wiejskiej. Takie ujęcie tematyczne umożliwiło Autorowi wnikliwe i wszechstronne przedstawienie wystąpień chłopskich, ich charakteru, zasięgu i nasilenia. Na wnikliwość analizy w zasadniczym stopniu wpłynęła bogata baza źródłowa, jakkolwiek wydaje się, że Autor napotkał na poważne trudności w uzyskaniu pełnowartościowego materiału stanowiącego bezpośredni ślad działalności PPS, a zwłaszcza SDKPiL. Z konieczności więc prasa partyjna jest niejednokrotnie podstawowym źródłem umożliwiającym odtworzenie działalności poszczególnych partii na interesującym Autora terenie. W zestawieniu z materiałem urzędowym, głównie pochodzącym z Kancelarii Gubernatora Lubelskiego i Tymczasowego General-Gubernatora Lubelskiego, pozwoliły dokonać niezbędnych ustaleń. Omawiane problemy przedstawione zostały na tle wydarzeń rozgrywających się na innych terenach Królestwa Polskiego. Pozwoliło to na wykazanie zarówno analogii jak i specyfiki ruchów chłopskich na terenie guberni lubelskiej. Pomocnymi okazały się również liczne opracowania wykorzystane przez Autora. Wykaz tych prac podany został w bogatym zestawie bibliograficznym.

Krótki okres, ograniczony do lat 1905—1907, zdecydował — jak stwierdza zresztą Autor we wstępie — że konstrukcja monografii oparta została na zasadzie podziału rzeczowego. Natomiast w ramach problemów, wyodrębnionych w poszczególnych rozdziałach, przyjęto, w miarę możliwości, chronologiczny układ analizowanych zagadnień.

Wychodząc z założenia, że zasadniczą przyczyną wystąpień chłopskich było niekorzystne położenie materialne tej grupy ludności przedstawiono w pierwszym rozdziale stosunki społeczno-ekonomiczne na wsi lubelskiej w okresie poprzedzającym wybuch rewolucji. Z przytoczonych tu danych wynika, że 3/4 ludności guberni utrzymywało się bezpośrednio lub pośrednio z pracy na roli. Jednocześnie analiza stosunków własnościowych wykazuje, że ponad 53% powierzchni ziemi stanowiło własność obszarnczą, natomiast do chłopów należało ok. 40% powierzchni ziemi. Elementem, który odegrał pierwszoplanową rolę w wystąpieniach była ludność bezrolna guberni, obliczana w 1904 r. na ponad 121 tysięcy przy ciągłych tendencjach wzrostu.

Niezadowolone jakie rodziło się na skutek warunków bytowych chłopów i robotników rolnych pogłębiało się w wyniku ucisku narodowego, polityki wynaradawiania i rusyfikacji, co uwidaczniało się w carskiej polityce oświatowej i szkolnej, a także wyznaniowej. Tak więc narastające sprzeczności pomiędzy wsią a dworem, z jednej strony, oraz wsią a administracją zaborczą, z drugiej, doprowadziły w konsekwencji do wystąpienia zaburzeń rozpoczętych masowym strajkiem robotników